

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО МАЙЧИН ТУРСКИ ЕЗИК ЗА I КЛАС ИЛИ ЗА ПЪРВА ГОДИНА НА ОБУЧЕНИЕ
(ИЗБИРАЕМИ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ И/ИЛИ ФАКУЛТАТИВНИ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ)

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Обучението по майчин турски език е насочено към овладяване на основни знания, умения и отношения, свързани с културата на общуването и речевото поведение, и към реализиране на междупредметни връзки и комплекс от дейности, подчинени на съвременните ключови компетентности.

Чрез комуникативно-речевите умения се гарантира практическата насоченост на обучението.

Целите на обучението по майчин турски език в I клас или през първата година на обучение се свързват с началното ограмотяване, с развитието на устната и писмената реч на учениците, на словеснотворческите заложи, на възможностите им за възприемане на достъпни литературно-художествени творби. Усвояват се техниките за четене и писане (чрез изписване елементи на букви, координация на движенията на пишещата ръка, моделиране на словесния състав на изречението, чрез звуков анализ и модел на дума), в единство с разбирането на прочетеното и написаното. Формират се умения за разбиране при слушане, умения за говорене (чрез задаване и отговаряне на въпроси, включване в дидактични игри, рецитиране, пеене, преразказ на кратък художествен текст, съставяне на устен разказ по картина). Учениците се въвеждат в езиковата и речевата действителност, за да овладяват умения за разпознаване и използване на основните езикови и комуникативни единици – текст, изречение, дума, сричка, звук.

В периода на началното ограмотяване се постигат очаквани резултати, представени в различни теми и свързани с изучаването на звуковете и на буквите от турската азбука. Началното ограмотяване се изгражда на основата на звуковия аналитико-синтетичен метод. При усвояване на буквите от турската азбука е необходимо да се има предвид следното:

- усвояването на фонемите предхожда усвояването на графемите;
- първо се разпознават печатните букви, а след това техните ръкописни варианти;
- четенето предхожда запознаването с ръкописния вид на буквите и писането им;
- учителят демонстрира на дъската изписването на всяка буква;
- четат се само предварително устно усвоени думи и изречения и текстовете, включващи такива думи;
- пишат се само вече учени отделни думи и изречения и текстовете, включващи такива думи.

Звуковете и техните букви следва да се изучават в следната последователност:

- гласни –**a, e, ı, i, o, ö, u, ü**;
- сонорни съгласни –**m, n, l, r** и глайда **y**;
- съгласни –**b, p, v, f, d, t, z, s, j, ş, g, k, c, ç, h, ğ**.

Четенето и писането се овладяват синхронно. Редът за овладяване на звуковете обуславя реда на изучаване на ръкописните букви. При запознаване на учениците с еднаквите букви в българския и турския език е наложително да се прави съпоставка по отношение на съответствието между звукове и букви в българския и турския език.

Очакваните резултати от обучението по майчин турски език се постигат в следните етапи:

- предбуквен – 16 седмици, реализиран чрез учебник и учебна тетрадка
- буквен – 16 седмици, реализиран чрез учебник и учебна тетрадка

Времетраенето на предбуквения етап е по-дълъг поради това, че за учениците с майчин турски език през този период се осъществява процес на ограмотяване по български език.

Учебната програма по майчин турски език за I клас или за първа година на обучение представя учебното съдържание тематично чрез очакваните резултати от обучението по всяка тема и свързаните с нея знания. Очакваните резултати от езиковото обучение са свързани със знания и умения за правилно четене на думи, изречения и кратки текстове с осмисляне на прочетеното, разграничаване на гласни и съгласни, като се поставя акцент върху гласния звук при четене на сричката. Четливо и правилно писане на думи и изречения под диктовка, в препис и самостоятелно. Четене и изговор на различни видове изречения по цел на общуване (съобщителни и въпросителни).

Табличното представяне на информацията дава възможност за преподаване, учене и оценяване, съобразени с образователните потребности на различните групи ученици. Учебната програма предоставя свобода при подбора на произведенията в контекста на посочените тематични кръгове (семейството, училищния живот, родината, игрите, празниците).

Чрез учебната програма по майчин турски език за I клас или за първа година на обучение се реализират образователни задачи, насочени към:

- овладяване на четенето и на писането на майчиния език като средство за общуване, познание, изява и въздействие, като условие за развитие на познавателните способности;
- формиране и усъвършенстване на уменията на учениците да говорят правилно и изразително, да пишат четливо и грамотно;
- формиране на начални умения за четене, възприемане и осмисляне на художествени произведения, достъпни за възрастта;
- развитие на мисленето, въображението, чувствата, паметта и познавателните интереси на учениците към майчиния си език.

Началното ограмотяване в I клас или през първата година на обучение се осъществява в рамките на буквения етап – 1 час седмично за четене и 1 час за писане.

Тази учебна програма осигурява възможност за изучаване на учебния предмет *майчин език* в зависимост от годината на обучение за ученици извън I клас при условията на Закона за предучилищното и училищното образование.

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови знания
Езиково обучение		
Звукове и букви в турския език	<ul style="list-style-type: none"> • Назовава имената и реда на буквите от турската азбука. • Ориентира се в последователността на звуковете в думата. • Разграничава звук и буква. • Разграничава срички със и без ударение. • Разграничава гласни от съгласни звукове. • Изговаря правилно звуковете на книжовната турска реч. • Прави звуков анализ и модел на дума. • Разпознава малка и главна буква (печатни и ръкописни). • Изписва елементи и комбинация от елементи на буквите. • Пише правилно елементи, характерни за турските букви – d, f, ı, i, s, t, v. • Чете срички с ориентация към гласния звук. 	<ul style="list-style-type: none"> • звук /ses • гласен звук/ünlü (sesli) • съгласен звук/ünsüz (sessiz) • буква/harf • малки и главни печатни и ръкописни букви/küçük ve büyük basma ve el yazısı harfleri • сричка/hece • азбука /alfabe
Дума и изречение	<ul style="list-style-type: none"> • Разбира лексикалното значение на думата. • Използва главна буква при писане на собствените имена. • Разпознава единствено и множествено число. • Пренася части от думата на нов ред. • Определя границите на изречението в текста. • Оформя графически правилно началото и края на съобщително и въпросително изречение. • Разграничава съобщително и въпросително изречение. Използва правилно препинателните знаци точка и въпросителен знак. 	<ul style="list-style-type: none"> • дума/sözcük • изречение/tümce • съобщително изречение/anlatım tümcesi • въпросително изречение/soru tümcesi • точка/nokta • въпросителен знак/soru işareti
Текст и общуване	<ul style="list-style-type: none"> • Моделира словесния състав на изречението. • Може да съставя устен разказ по картина или серия от картини. • Може да преразказва изучена приказка или епизод от нея. • Може да си служи с подходящи изрази от речевия етикет за поздрав, сбогуване, молба, запознанство и др. • Разграничава основните езикови и речеви единици (звук, дума, изречение, текст). • Усвоява механизъм на четене с разбиране. • Отделя изреченията в текста. 	<ul style="list-style-type: none"> • общуване/iletişim • текст/metin

	<ul style="list-style-type: none"> • Подрежда изреченията в логическа последователност. • Осмисля последователността на епизодите в несложни текстове на майчиния си език. • Включва се уместно към темата на разговора или към прочетен от учителя текст. • Свързва заглавието на текста със съдържанието. • Съставя съчинение по наблюдавана или преживяна случка. • Съставя с помощта на учителя кратък писмен текст. 	
Литературно обучение		
<p>Тематични области на литературните и фолклорни текстове</p> <p>I. ТОВА СЪМ АЗ Лични данни (месец на раждане, клас, училище) Аз и моите връстници.</p> <p>II. ТОВА Е МОЯТ СВЯТ Моят дневен режим Части на деня Моите дейности в училище и у дома</p> <p>III. АЗ ОПОЗНАВАМ И ОПАЗВАМ ПРИРОДАТА Популярни диви животни Плодове и зеленчуци в нашата градина Сезони. Метеорологично време</p> <p>IV. АЗ ПОЗНАВАМ СВЕТА Празници. Традиции и обичаи Превозни средства</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Разбира познати думи и изрази, общото съдържание на кратък елементарен текст. • Води разговор по изучаваните тематични области. • Представя себе си и своите близки, приятели и съученици. • Разпознава приказка, стихотворение, броилка, гатанка и народна песен. • Чете правилно и с разбиране малки по обем художествени или нехудожествени текстове. • Поставя въпроси и отговаря на въпроси върху изучавано произведение. • Предава със собствени думи реални или въображаеми случки в свързан текст. • Рецитира стихотворение. • Възпроизвежда броилка. • Отгатва и задава фолклорни и литературни гатанки, достъпни за възрастта. • Прави описание на хора, предмети и животни. • Ориентира се в логиката на сюжетното действие и определя литературните герои. 	<ul style="list-style-type: none"> • приказка/masal • стихотворение/şiir • броилка/sayışma • гатанка/bilmese • народна песен/türkü

Облекло Спортуване – любими спортове		
Читателски интереси	<ul style="list-style-type: none"> • Споделя впечатления от изучавани или неизучавани цялостни произведения. • Дава примери за благопожелания, свързани с празници и обичаи. • Чете кратки текстове от детски списания и енциклопедии. • Ориентира се в оформлението на книгата (страници, илюстрации). 	<ul style="list-style-type: none"> • книга/kitap • страница/sayfa

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО ПРОЦЕНТНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА УЧЕБНИТЕ ЧАСОВЕ ЗА ГОДИНАТА

Годишен брой на избираемите учебни часове и/или на факултативните учебни часове - 64 часа.

Обучението по майчин турски език в I клас или през първата година на обучение започва с предбуквен етап, като препоръчителният брой часове за него е до 16 часа.

За нови знания	50%
За упражнения, преговор, обобщение и практически дейности	50%

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Резултатите от началното оgramотяване се оценяват от учителя устно или писмено чрез подходящи за възрастта стимули. Оценяването на знанията и уменията се извършва под формата на наблюдение на успехите и трудностите на всеки отделен ученик.

Обратната информация за напредъка на учениците се проследява ежедневно чрез проверка на написаното в тетрадките и чрез изявите им при четенето. Чрез сричкосливащо четене и на цели думи, с естествен темп, с разбиране смисъла на прочетеното се проверяват овладените техники на четене. Чрез четливо и правилно писане на думи и изречения под диктовка, в препис и самостоятелно на кратки текстове се проверяват овладените техники на писане. Чрез отговори на елементарни въпроси, свързани с прочетен кратък текст, с нещо наблюдавано и преживяно се проверяват уменията за четене, възприемане и разбиране на текст. Чрез задачи за съставяне на различни по цел на общуване изречения се установяват уменията на учениците да разграничават езиковите и речевите единици.

В края на учебната година се оценява изходното ниво на знанията и уменията на учениците.

Текущи оценки за учебен срок	
Устни изпитвания и участие в работа в клас	минимум 1 оценка
Писмени изпитвания и домашни работи	минимум 1 оценка

ДЕЙНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ, КАКТО И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

Учебната програма по майчин турски език за I клас или за първа година на обучение дава възможност на учителя да използва различни подходи, методи и стратегии на обучение, съобразени с възрастта на учениците, с тяхната мотивация за учене и стимулиращи индивидуалното им развитие.

Ключови компетентности	Дейности и междупредметни връзки
<i>Компетентности в областта на българския език</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ трансформиране на кратки текстове на български език; моделиране на изречения; съпоставяне на звукове и букви в българския език и турския език; съпоставяне на съобщително и въпросително изречение в българския език и турския език.
<i>Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ определяне на броя на звуковете и буквите в думите; използване на геометрични фигури при моделиране на думи и изречения; извършване на дейности за групиране и съотнасяне, връзка с учебните предмети математика и околната среда.
<i>Дигитална компетентност</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ използване на системи за електронно обучение в часовете, като учителят съдейства за безопасно използване на интернет при изпълнение на учебните задачи; връзка с всички учебни предмети.
<i>Умения за учене</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ преобразуване на думи чрез замяна; рецитиране на стихотворение; изпълнение на песни; задаване на въпроси по съдържанието на изучаваното литературно или фолклорно произведение; четене наум и на глас художествен текст; участие в разговор и включване уместно в диалог; илюстриране на епизоди от художествено произведение; отговаряне; изработване и надписване на картички; четене на роли, изиграване на диалози – партньор в диалог(учител – ученик; ученик – ученик).
<i>Социални и граждански компетентности</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ работа в групи, общуване със съученици и учител; изразяване и разбиране на различни гледни точки; активно участие в живота на класа и училището, прилагане на умения, получени в обучението по майчин турски език; участие в диалог по конкретна тема, чрез изказване и защитаване на мнение.
<i>Инициативност и предприемчивост</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ изговаряне на скоропоговорки; решаване на игрословици; отгатване на гатанки.

<i>Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ коментиране на произведения на различни култури и етноси; участие в постановки, драматизации, празници; връзка с учебните предмети български език и литература, музика и изобразително изкуство.
<i>Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ описание на здравословния начин на живот и дневния режим; подбиране на подходящи езикови средства за описание на здравословни храни.

Забележка: Посочените дейности са примерни и не изчерпват възможностите за изграждане на междупредметни връзки.